

Seminář 3

Coaseho teorém a transakční náklady

Obsah

- Coaseho teorém
- Transakční náklady
- Aplikace
- Kvíz

Proč je dobré chápat Coaseho teorém?

Table 1⁹

Citations to the “Coase theorem” in Economics and Law Journals, 1960-2014

Years	Economics	Law
1960-1969	2	2
1970-1979	112	122
1980-1989	198	594
1990-1999	339	1089
2000-2009	367	1227
2010-2014	129	622
Total	1391	4860

Sources: Economics: [dfr.jstor.org](https://www.jstor.org/stable/2328111), accessed August 19, 2017; Law: [heonline.org](https://www.heonline.org/), accessed August 19, 2017.

Zdroj: Steven G. Medema. The coase theorem at sixty. Journal of Economic Literature, 2020.

URL <https://www.aeaweb.org/articles?id=10.1257/jel.20191060&&from=f>.

Proč je dobré chápat Coaseho teorém?

TABLE I.
MOST-CITED LAW REVIEW ARTICLES OF ALL TIME
COMPILED BY FRED R. SHAPIRO

1. 5157 R.H. Coase, *The Problem of Social Cost*, 3 J.L. & ECON. 1 (1960).
2. 3678 Samuel D. Warren & Louis D. Brandeis, *The Right to Privacy*, 4 HARV. L. REV. 193 (1890).
3. 3138 O.W. Holmes, *The Path of the Law*, 10 HARV. L. REV. 457 (1897).
4. 2771 Gerald Gunther, *The Supreme Court, 1971 Term—Foreword: In Search of Evolving Doctrine on a Changing Court: A Model for a Newer Equal Protection*, 86 HARV. L. REV. 1 (1972).
5. 2343 Herbert Wechsler, *Toward Neutral Principles of Constitutional Law*, 73 HARV. L. REV. 1 (1959).
6. 1980 Guido Calabresi & A. Douglas Melamed, *Property Rules, Liability Rules, and Inalienability: One View of the Cathedral*, 85 HARV. L. REV. 1089 (1972).

Zdroj: Shapiro, F. R., & Pearce, M. (2012). The most-cited law review articles of all time. Michigan Law Review, 1483-1520.

Coaseho teorém – jednoduchý příklad

- Zemědělec má pole a vedle něj pastvinu.
- Krávy se občas zatoulají na pole a poškodí část úrody.
- Zisk z chovu krav a škoda na poli závisí na počtu krav.
- Jaký počet krav maximalizuje zemědělcův zisk? Je toto společensky optimální?

Počet krav	Zisk z chovu krav	Škoda na poli	Čistý zisk	
0	0	0		
1	4	1		
2	8	2		
3	12	4		
4	16	7		
5	19	12		

Coaseho teorém – jednoduchý příklad

- Hospodářství se rozdělilo mezi dvě osoby – pastevce a farmáře.
- Vznikl konflikt.
- Vidíte tam negativní externality?
- Otázky:
  - Jaké řešení je nyní společensky efektivní?
  - Jak se toto liší od spojeného hospodářství?

Úkol 1

Jaký bude věcný výsledek (počet krav) v případě, kdy pastevec a farmář se nemohou domluvit a jsou zde **vysoké** transakční náklady pro následující 3 právní režimy.

a) Nulová odpovědnost pastevece

b) Náhrada škody

c) Negatorní žaloba

Počet krav	Zisk pastevce	Škoda farmáře	Čistý zisk	
0	0	0		
1	4	1		
2	8	2		
3	12	4		
4	16	7		
5	19	12		

Úkol 1

Předpokládejte, že při řešení svého sporu pastevec a farmář mohou vyjednávat při **nulových** transakčních nákladech:

- a) Pokud pastevec nenese odpovědnost za škodu a nemá povinnost zdržet se zásahů do farmářova pole, jaký bude počet krav? Jaké budou případné platby mezi farmářem a pastevcem a za co?

Počet krav	Zisk pastevce	Škoda farmáře	Mezní náklady pastevce	Mezní zisk farmáře
0	0	0	—	—
1	4	1		
2	8	2		
3	12	4		
4	16	7		
5	19	12		

Úkol 1

b) Pokud pastevec nese odpovědnost za škodu, tj. musí zaplatit způsobenou škodu v plné výši, jaký bude počet krav? Jaké budou případné platby mezi farmářem a pastevcem?

Počet krav	Zisk pastevce	Škoda farmáře		
0	0	0		
1	4	1		
2	8	2		
3	12	4		
4	16	7		
5	19	12		

Úkol 1

- c) Pokud se farmář může domoci negativní žalobou, aby pastevec zcela zanechal zásahů do jeho pole, jaký bude počet krav? Jaké budou případné platby mezi farmářem a pastevcem a za co?

Počet krav	Zisk pastevce	Škoda farmáře	Mezní zisk pastevce	Mezní náklady farmáře
0	0	0	–	–
1	4	1		
2	8	2		
3	12	4		
4	16	7		
5	19	12		

Úkol 1

d) Jaký počet krav je společensky optimální?

Počet krav	Zisk pastevce	Škoda farmáře		
0	0	0		
1	4	1		
2	8	2		
3	12	4		
4	16	7		
5	19	12		

Coaseho teorém

Pokud:

- Vlastnická či jiná **práva jsou jednoznačně definována**
- Strany mohou libovolně domluvit **směnu** práv
- **Transakční náklady nulové** (nebo dostatečně nízké)

Potom:

- **Počáteční rozdělení práv nemá vliv na věcný výsledek**
- Výsledek je společensky **efektivní**

Úkol 1- variace

Předpokládejte, že pastevec chová 5 krav. Pokud se nepřijmou žádná opatření na zamezení škody, zisk pastevce bude 19 a škoda farmáře 5. Škoda se dá zcela eliminovat dvěma způsoby:

- buď farmář postaví plot kolem svého pozemku, jeho náklady na stavbu plotu budou 2,*
- nebo pastevec postaví plot kolem svého pozemku, jeho náklady budou 7.*

a) Seřadte tři možné věcné výsledky (farmář postaví plot, pastevec postaví plot, nedělat nic) z hlediska společenské efektivnosti.

Úkol 1 - variace

... Pokud se nepřijmou žádná opatření na zamezení škody, zisk pastevce bude 19 a škoda farmáře 5. Škoda se dá zcela eliminovat dvěma způsoby:

- buď farmář postaví plot kolem svého pozemku, jeho náklady na stavbu plotu budou 2,*
- nebo pastevce postaví plot kolem svého pozemku, jeho náklady budou 7.*

Dále předpokládejte, že transakční náklady jsou **nulové**:

- b) Pokud se farmář může zdržovací žalobou domoci toho, aby pastevce postavil plot, jaký bude výsledek? Jaké budou případné platby mezi stranami?
- c) Pokud je pastevce povinen platit náhradu škody, jaký bude výsledek? Jaké budou případné platby mezi stranami?

Úkol 1 - variace

... Pokud se nepřijmou žádná opatření na zamezení škody, zisk pastevce bude 19 a škoda farmáře 5. Škoda se dá zcela eliminovat dvěma způsoby:

- buď farmář postaví plot kolem svého pozemku, jeho náklady na stavbu plotu budou 2,*
- nebo pastevce postaví plot kolem svého pozemku, jeho náklady budou 7.*

Ve zbytku příkladu předpokládejte, že transakční náklady jsou **vysoké** a strany nejsou schopny se dohodnout:

- d) Jaký bude výsledek v případě zdržovací žaloby? Je tento výsledek efektivní?
- e) Jaký bude výsledek v případě náhrady škody?

Úkol 1 - variace

Nulové TC –

- *Výsledek je vždy efektivní (Coaseho teorém)*
- *Právní norma (= alokace práv) má vliv na redistribuci bohatství mezi stranami, ne na výsledek*
- *K dosažení efektivního výsledku je někdy třeba transakce mezi stranami (směna práv), kterou se odchýlí od počátečního rozdělení práv*

Vysoké TC

- *Výsledek efektivní být nemusí*
- *Náhrada škody nedává poškozenému motivaci přijmout vlastní opatření na snížení škody, byť tato mohou být efektivní*

Transakční náklady

Dělení velkého majetku při rozvodu	?	Problém vydírání (hold-up)
Koupě velkého podílu v obchodní společnosti	?	Identifikace stran sporu
Získání souhlasu vlastníků navazujících pozemků k přivedení elektrické přípojky na váš pozemek přes jejich pozemky	?	Přímé náklady na vyjednávání a na uzavření smlouvy
Snaha univerzity získat finanční dary od absolventů	?	Bilaterální monopol
Vyjednávání s vlastníky domů v okolí letiště ohledně finančních kompenzací	?	Problém černého pasažéra (free-rider problem)
Koupě rodinné starožitnosti pro potřeby muzea	?	Asymetrické informace

Úkol 2 – Boomer v. Atlantic cement

Přečtěte si verdikt soudce odvolacího soudu v případě Boomer v Atlantic Cement Co. (učebnice Cooter and Ulen: Law and Economics, 6th edition, str. 170-171, <https://scholarship.law.berkeley.edu/books/2/>)

- a) Jaká je výše škody, kterou žalobcům způsobuje provoz cementárny?
- b) Jaké opatření je v krátkém období k dispozici k eliminaci škody? Jaké jsou jeho náklady?
- c) Jaké opatření může eliminovat škodu v dlouhém období?
- d) Dosavadní právní úprava, od níž se soud odklonil, v obdobných situacích ukládala škůdci povinnost zdržet se imisí. Jaké transakční náklady by vyvstaly, kdyby soud v soulad s přáním žalobců tuto povinnost uložil? Dosáhly by strany efektivního výsledku?

Úkol 2 – Boomer v. Atlantic cement

- e) Soud přiznal náhradu škody (damages). Jaká je v tomto kontextu ekonomická výhoda a nevýhoda náhrady škody? (Ve srovnání s dosavadní úpravou)
- f) Soud též řešil, zda přiznat jednorázovou náhradu škody (permanent damages – odškodnění za všechny minulé a zároveň očekávané budoucí škody v rozsahu současných imisí; vlastníci pozemků již nemají právo požadovat náhradu škody za pokračující imise v budoucnu) nebo dočasnou (temporary damages – odškodnění za minulé škody, a v případě pokračujících imisí v budoucnosti mohou poškození žádat další platby za dosud nekompenzované škody). Jaké jsou ekonomické výhody a nevýhody jednorázové náhrady? Jak tyto výhody a nevýhody závisí na očekávaném technickém pokroku v technologii výroby cementu?

Obecná doporučení pro optimální právní úpravu (legislativní či soudní)

- 1. Nastavit právní normy tak, aby odstranily překážky v uzavírání dohod mezi stranami**

Structure the law so as to remove the impediments to private agreements (Normative Coase Theorem)

- 2. Nastavit právní normy tak, minimalizovaly negativní důsledky překážek, které znemožnily uzavření dohod mezi stranami**

Structure the law so as to minimize the harm caused by failures in private agreements (Normative Hobbes Theorem)

Úkol 3 - Transakční náklady

Petr Bezouška

July 9 · 🌐

Když je obvodní soud chytřejší než odvolčka...

Společnost Císařský ostrov, s.r.o. si koupila pozemky (světe div se) na Císařském ostrově. Část z nich byla pronajata, ale nájemcům nikdo neřekl, že došlo ke změně vlastníka - pronajímatele. A tak nájemné v dobré víře dál posílali tomu, s kým měli uzavřenu nájemní smlouvu.

Kupující logicky zažaloval prodávajícího a chtěl po něm, aby mu to nájemné vydal (jako bezdůvodné obohacení). Obvodní soud mu vyhověl.

Městský soud v Praze však řekl - ne! Nemáte žalovat prodávajícího, ale ony nájemce. Ti vám mají platit nájemné od chvíle, kdy jste k pozemkům získali vlastnické právo. (A následně mají tito nájemci žalovat prodávajícího, aby jim již jednou zaplacené nájemné vrátil).

Nejvyšší soud naštěstí vrátil věc do správných kolejí. K jeho odůvodnění se sluší dodat, že je to obdobný případ jako postoupení pohledávky (§ 1882 odst. 1): "Dokud postupitel dlužníka nevyrozumí, nebo dokud postupník postoupení pohledávky dlužníku neprokáže, může se dlužník své povinnosti zprostit tím, že splní postupiteli, nebo se s ním jinak vyrovná."

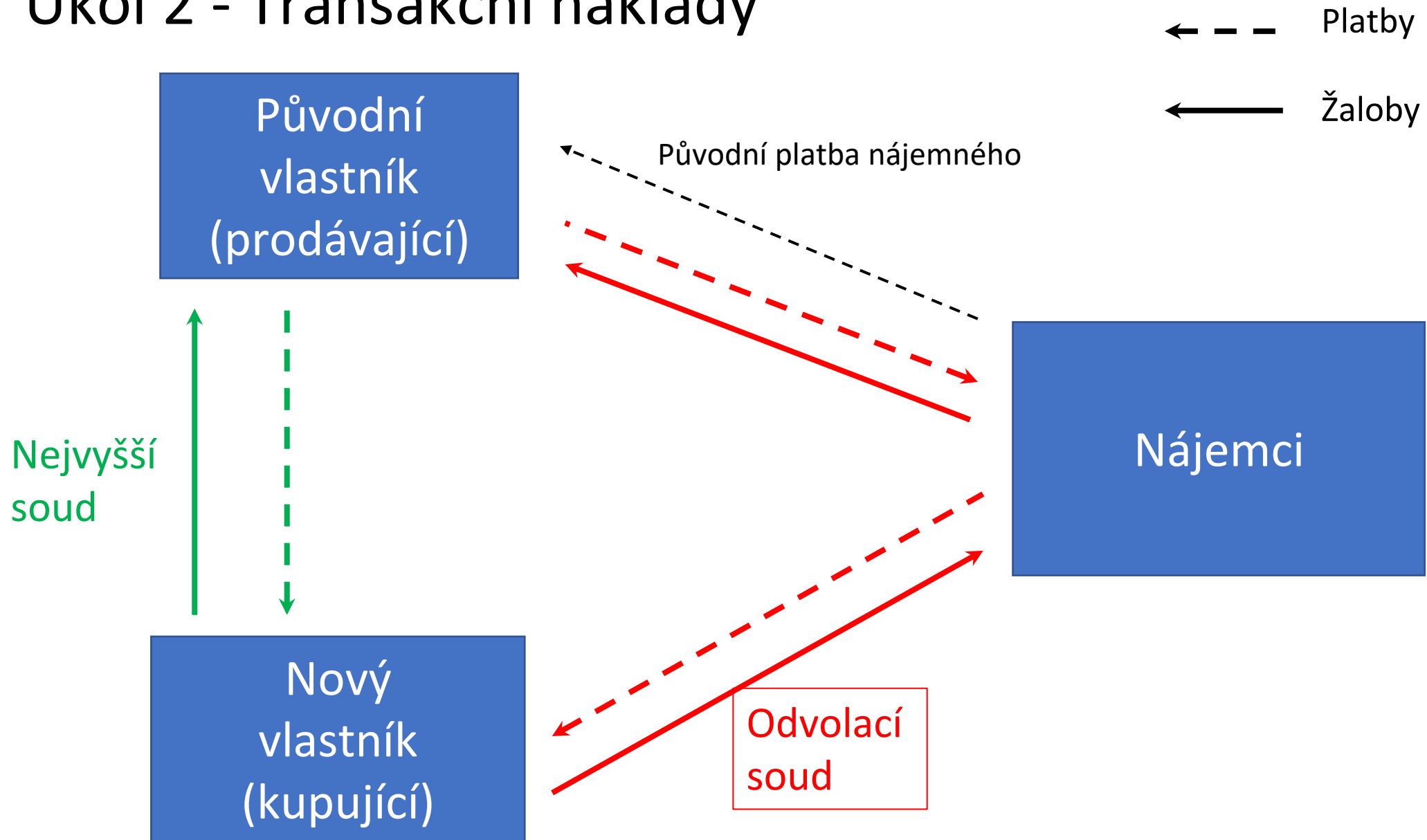
Blíže viz rozsudek NS ze dne 2. 4. 2019, sp. zn. 28 Cdo 270/2019 (<https://1url.cz/GMUTB>).

p.s. přitom nejde o žádnou novinku, stačilo, aby na MS znali předchozí judikaturu NS, nebo četli komentář...

a) Porovnejte pravidlo, které postuloval obvodní soud a následně potvrdil Nejvyšší soud, a pravidlo, které prosazoval odvolací soud, z hlediska transakčních nákladů dotčených stran při obdobných sporech v budoucnu. O jaké transakční náklady se jedná a která strana je nese?

b) Jak se obě pravidla liší ve svých ekonomických důsledcích pro nájemce? (Tj. porovnejte transakční náklady, které nájemci nesou, a rizika, kterým jsou vystaveni.)

Úkol 2 - Transakční náklady

Efektivnost a soudní spory

- Judge **Richard Posner**:

- *„My approach in judging a case is therefore **not to worry initially about doctrine, precedent, and the other conventional materials of legal analysis, but instead to try to figure out **the sensible solution to the problem** or problems presented by the case. Once having found what I think is the sensible solution I ask **whether it's blocked by** an authoritative precedent of the Supreme Court or by some other ukase [act] that judges must obey. **If it's not blocked** (usually it's not—usually it can be got around by hook or by crook), I say fine—**let's go with the commonsense solution.**”***

Coaseho teorém ze života – farmář vs. pastevec

- V reálném světě se umí farmář a pastevec domluvit?
  - Výzkumy nezamítly Coaseho teorém
  - Vogel (1987) zkoumá odezvu farmářů a pastevců na změny zákonů odpovědnosti majitelů dobytka v Kalifornii
    - Článek ukazuje důležitost výše transakčních nákladů a poukazuje na důležitost přiřazeného právního pravidla k minimalizaci transakčních nákladů.
  - Hanley a Sumner (1995) zkoumají externalitu spojenou s jeleny ve Skotsku
    - Jeleni způsobují škody na stromech i na zemědělských plodinách.
    - Ovšem majitelé honiteb získávají z přítomnosti jelenů významný příjem.
    - Nedochozí zde ovšem k vyjednávání, ale vznik správ , které sousední vlastníci půdy založili ke koordinaci správy jelenů. Důvod? Pravděpodobně TC spojené s kooperativním úsilím skupin pro správu jsou nižší než u dvoustranných jednání majitelů pozemků.

Coaseho teorém ze života – rozvody

Manželství 1		Manželství 2	
	Hodnoty		Hodnoty
Jiří	9	Jan	-13
Marie	-6	Tereza	10
Celkem	3	Celkem	-3

Možné právní režimy rozvodu:

- Rozvod dohodou (obě strany souhlasí)
- Jednostranný rozvod (stačí pouze jedna strana)
- Při využití předpokladů a Coaseho teorému, jaký bude vliv jednotlivých režimů?

Rozvody v USA

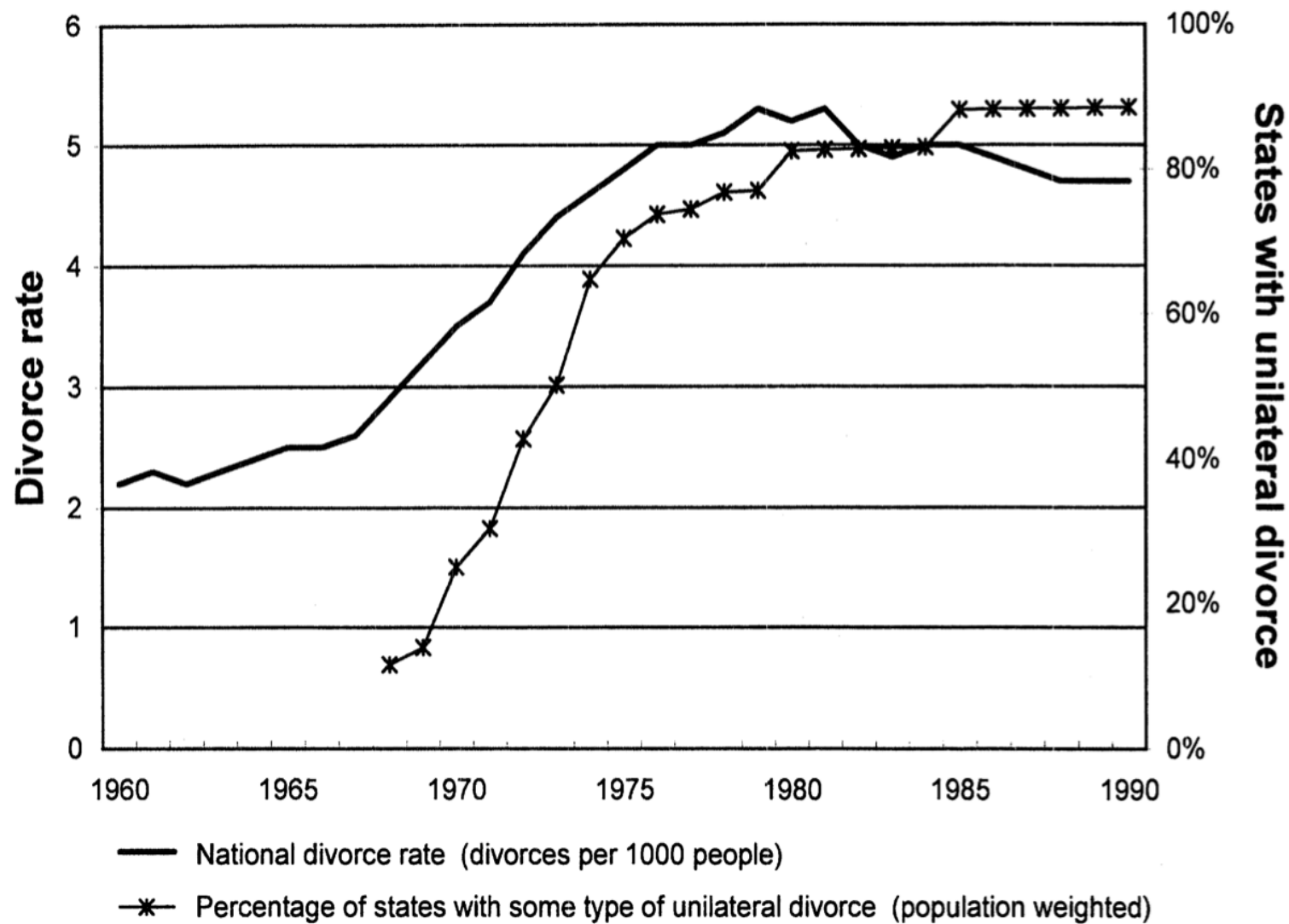
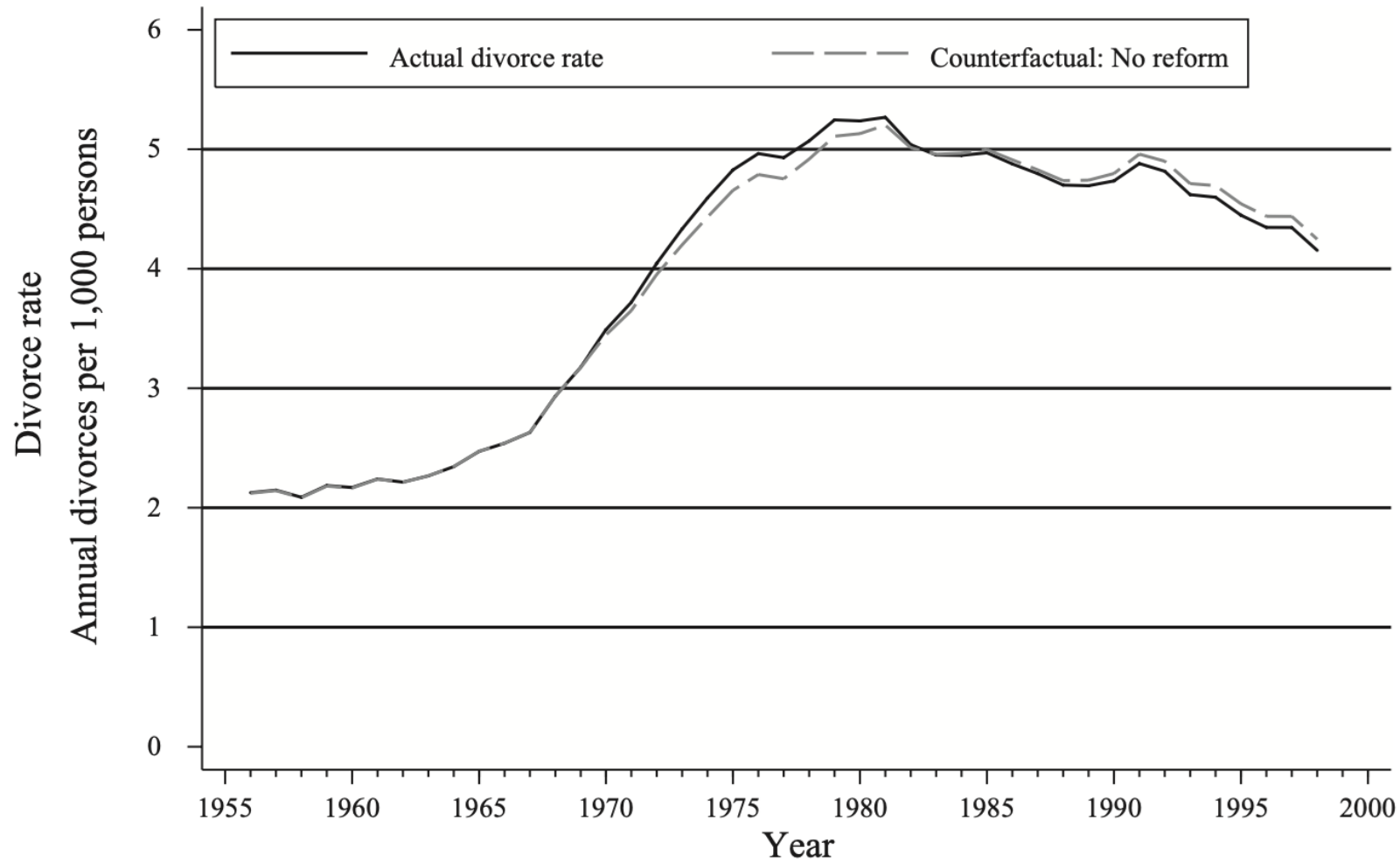

FIGURE 1. THE DIVORCE RATE AND DIVORCE LAWS

Podporuje tento graf
Coaseho teorém?

Zdroj: Friedberg (1998)

Rozvody v USA

Zdroj: Wolfers
(2006)

FIGURE 7. U.S. DIVORCE RATE: EFFECT OF DIVORCE LAWS

Kvíz